AFGHAN GERMAN ONLINE
http://www.afghan-german.com
http://www.afghan-german.de
افغان جرمن آنلاین

مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندۀ مضمون میباشد، عقیدۀ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

آصف بهاند ۲۰۲۳/۰۸/۳۰

د لنډيو په باب د سليمان لايق د نظرياتو لنډيز

لنډی، د ښتولو ستونزه

دوهسوهشپاړسمه برخه

د لنډيو په باب د سليمان لايق نظريات په جدي ډول د پاملرنې وړ دی. ما د لنډيو په باب د خپلو څېړنو په ترڅ کې تر خپل توان پورې او تر هغه ځايه چې ما ته په لاس راغلي دي، د لايق نظريات راټول او خپاره کړي دي:

ــ د لنډيو په باب د لايق له خپرو کړو مقالو څخه،

ــ د ده له ځانګړې ويبسايټ (سپنتا دات دي اي)،

ــ د لنډيو د هغې ټولګې له مقدمې څخه چې د افغانستان د علومو اکاديمۍ په ۱۳۶۴ کال د «پښتو لنډۍ» په نامه خپره کړه،

ــ له هغو خبرو نه چې ما خپله مخامخ په ۲۰۱۵ ام کال کې په علومو اکاډيمۍ کې د لنډيو په باب ورسره کړې وي او ګزارش مې يې د يوې مقالې په ترڅ کې خپور کړ.

ما کلونې پخوا د لنډيو په باب د خپلو مقالو په ترڅ کې د لنډيو په برخه کې د لايق د ترسره کړو کارونو په باب مفصل بحث کړی دی. زما د يوې مقالې سرليک «لايق او د لنډيو بحث» دی، د دې مقالې په يوه برخه کې ما د لايق د ترسره کړو کارونو يادونه داسې کړې ده:

د ۲۰۱۶ کال د جنورۍ په مياشت کې ځينو ويبپاڼو د لايق د ژوند په باب د يو لنډ مستند جوړ شوي فلم خبر او ويډيو خپره کړه. دا فلم «د ترانو شاعر» نوميږي چې د مصور بنسټ په مرسته محبوب الله خان چمتو کړی دی. ما دا فلم لومړی په تاند کې وليد، بيا مې په روهي او ورپسې مې په يوټيوب کې تر سترګو شو. زه دلته د لايق په بيوګرافۍ او په فلم کې په نورو راغلو مستندو مسايلو باندې نه غږيږم، يوازې په هغو خبرو باندې تم کيږم چې په فولکلور او لنډيو پورې اړه لري.

د دې ويډيو په يوه برخه کې استاد حبيب الله رفيع د سليمان لايق د علمي شخصيت په باب غږيږي او د لايق د هغو کارونو په باب مالومات ورکوي چې لايق د پښتو فولکلور او پښتو لنډيو په باب کړي دي. دا د استاد حبيب الله رفيع د خبرو متن دی:

«ما ډېر پخوا، د څلويښت په لسيزه کې د ده(لايق) يوه مقاله لوستې وه، چې د پښتو په ولسي سندرو يې ليکلې وه. هغه ولسي سندرې، چاربيتې چې په کليو کې، په کليوالو ژبه ويلې کيږي او د بيسواده شاعرانو له خوا ويل شوې وي، هغه يې را غونډې کړې وې، زما له پاره ډېره جالبه وه. زه له هماغه وخته ، د فولکلور په برخه کې، د ده له کارونو سره آشنا شوم او علاقه مې ور سره پيدا شوه.

وروسته له هغه، ده(لايق) بيا د پښتو لنډيو په باب ژوره مطالعه وکړه، د هغو په سوابقو، د لنډيو په جوړښت، د لنډيو په سکښت، خوږوالي او بلاخره د لنډيو په متنوع والي، په راز راز والي او د ځينو نورو ژبو له ورته ادبياتو سره د لنډيو پرتله ده.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

نو په دې ترتیب، ده د لنډیو له پاره ډیر کار کړی او د خپل کار له پاره یې په زرګونو لنډۍ له کتابونو او د خلکو له خولو را غونډې کړي او یو لوی کلیکسیون یې د لنډیو جوړ کړی دی.»

د رفیع صاحب له دې خبرو نه دا ثابتیږي چې لایق لا په تانده ځواني کې له پښتو فولکلور او لنډیو له ټولولو او خونديکولو سر مینه درلوده او دې کار ته یې بدې وهلي وې. کله چې د رفیع صاحب د مالوماتو له مخې زه د پښتو فولکلور او پښتو لنډیو په باب د لایق د کار له پیل نه خبر شوم خپل هغه مالومات را ته غلط ثابت شو چې ما فکر کاوه چې د پښتو لنډیو په باب به، په «پښتو لنډۍ، ۱۳۶۴ کال» نومې ټولګه کې د لایق په قلم لیکلې مقدمه، د ده لومړنی کار او لومړنی لیکنه وي. سره له دې چې ما خپل دا نا سم مالومات چیرې خپور کړی نه دی او یوازې له ما سره موجود و، خو بیا هم زه له خپل دې ناسمې انګیرنې نه همدا اوس بښنه غواړم.

سلیمان لایق د لنډیو په باب ډیرې علمي او هر اړخیزې څیړنې کړې دي. د لنډیو په باب به لایق لا په تانده ځوانی کې هم څه لیکلې او خپاره کړي وي، خو لومړني علمي او هر اړخیزه لیکنه یې ما د لنډیو په هغې ټولګه کې ولیدله چې د افغانستان د علومو اکاډیمۍ په ۱۳۶۴ کې خیره کړه. لایق هلته د لنډیو په شکل او محتوا باندې ډیره ژوره او هر اړخیزه لیکنه کړې ده. ټوله شپیته مخه ده چې د یوې رسالې بڼه لري.

په دې لیکنه کې د لنډیو په باب له مقدماتی خبرو نه وروسته اصلي بحث پیل کیږي او لایق په لنډیو پورې اړوند، پر دغو موضوعاتو باندې خبرې کړې دي:

- په لنډیو کې د منظرې جوړولو او شکل منلي خصوصیت،
- د لنډیو وحدت الوجود،
- باد او انسان،
- سپوږمۍ او لنډۍ،
- لنډۍ د وطن د انسان د غمونو هینداره،
- په لنډیو کې د وياړونو د عنعني هستونی،
- د لنډیو د تغزلي مانی اساسي مضمون،
- په لنډیو کې د تغییر او بدلون پروسه،
- لنډۍ د ښځې د تاریخي، اجتماعي موقعیت صادق ویندوی،
- په ښځمنو لنډیو کې د اعتراض تاریخي سر چینه،
- د لنډیو طبقاتي خصلت،
- د فیوډالي دوران په لنډیو کې د ښځې د موقف انعکاس.

د لنډیو په باب د لایق له دې سریزې نه وروسته، د لنډیو په باب د لایق هغه مقالي یادولای شو چې د ده په خپل ویبسایت، سپنتا دات ډې اي (Spinta.de) کې په دري او پښتو ژبه باندې اپلوډ شوي دي.

کله مې چې د لنډیو په باب دا څیړنه پیل کړه، پته را ته ولګیده یوه ویبپانه (spinta.de) هم شته چې د لایق په باب مالومات او د لایق آثار خپروي؛ هلته مې چې سر ور ښکاره کړ، د لایق او د لایق په باب له مالوماتو سره د لایق آثار او د لایق په باب د لیکل شوو مقالو تر څنګه، د لنډیو په باب په پښتو او دري ژبو باندې د سلیمان لایق په قلم لیکل شوي مفصل او هر اړخیزه مالومات هم اپلوډ شوی وو.

په پښتو برخه کې یې د لنډیو په باب هغه مقالې را اخستل شوي دي چې د افغانستان د علومو اکیډمۍ په نشراتي ارګان کابل مجلې د ۱۳۸۵، ۱۳۸۶، ۱۳۸۷ په بیلابیلو ګڼو کې چاپ شوي دي. د یادو مقالو سر لیکونه دا دي:

- پښتانه په لنډیو کې، لومړۍ برخه،
- پښتانه په لنډیو کې، دویمه برخه،
- د لنډیو مآخذونو ته یوه کتنه، لومړۍ،
- د لنډیو مآخذونو ته یوه کتنه، دویمه برخه،
- د لنډیو مآخذونو ته یوه کتنه، دریمه برخه
- د لنډیو مآخذونو ته یوه کتنه، څلورمه برخه.

د همدغو بحثونو په ترڅ کې یې د لنډیو په باب ډیر په زړه پورې بحثونه کړي دي چې ما د لنډیو په باب د مقالو د سلسلې په دویمه برخه کې استفاده ورنه کړې ده...»

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په ځیر و لولئ

لایق د لنډیو په باب ډېر د قدر وړ کار کړی دی، هرڅومره چې بحث پرې وشي، لا کم به وي.

اوس دا دی د پرکاره فرهنګي شخصیت ښاغلي باز عابد په زیار د لنډیو په باب د سلیمان لایق نوري خبرې او نظریات په ټولنیزه میډیا کې انلاین شوي دي او زه یې د لنډیو په باب د نظریاتو د راټولولو په لړ کې دا نظریات هم راخوندي کوم او له ښاغلي باز عابد نه په مننې سره یې کټ مټ یې راالخلم:

«د اروا ښاد اکاډیمیسن سلیمان لایق د دریم تلین په مناسبت
د جولای ۳۱ مه
سلیمان لایق په لنډیو غږیدلی
د ۲۰۰۸ م کال د اګست په ۲۱ نیټه قلم نړیوالې ټولنې د لنډیو په هکله اکاډیمسن سلیمان لایق غږولی و ما یې غږ ثبت کړی و. خبرې اوږدې دي خو د پښتو لنډۍ په اړه په زړه پورې معلومات په کې شته چې دا دی کټ مټ یې ستاسې په وړاندې ږدم.
بازمحمد عابد
دا سمه ده چې ما یو څه وخت په سیاست کې تیر کړی دی، مګر ما ډېر عمر په انشايي ادبیاتو لکه شعر او نثر کې هم تیر کړی دی. د پښتو په څیړنیزو ادبیاتو کې زما کار ډېر نوی دی. تقریباً دیارلس څوارلس کاله له هیواده لرې د مهاجرت په دیار کې مې څیړنیز کار ته مخه کړې ده. ما په وروستیو وختونو کې خپل وخت دې دوو برخو ته ورکړی. په لنډیو اساسي څیړنه او په فارسي ژبه مې یو رومان تر لاس لاندې دی چې نوم مې ورته (مردی از کوهستان) ایښی دی. دا کتاب د انقلاب د دوران ټوله ماجرا په ځان کې رانغاړي، تکمیل شوی نه دی تر اوسه لا دوام لري. ما دغه منظوم رومان په ۱۳۵۹ ل کال کې شروع کړی دی. تشویش لرم چې زما په ژوند کې به زه په دې قادر نه شم چې دا منظوم رومان پوره کړم. په هر حال که په دې دوران کې په ما پسې عزرائیل راغی، نو داسې څوک به پیدا شي چې دغه رومان پای ته ورسوي؟ صلاحي صاحب په خپلو خبرو کې زه له یوه مشکل سره مخ کړم. هغه دا چې لایق په لنډیو باندې کنفرانس ورکوي. لنډۍ هغه بې پایانه بیان دی چې په یوه، دوه یا دریو بیانونو کې سر ته نه شي رسیدی. ما د دنیا د فلکلورونو سره یو څه بلدیت پیدا کړی دی. د دې له پاره نه چې د پښتانه هر څه راته بهتره ښکاري. پښتانه د انتقاد له پلوه هم ډېر موارد لري، کمبودتات لري، لیکن د پښتانه فلکلور او په خاصه توګه لنډۍ یو بې نظیره شی دی. زما په فکر موږ کولای شو چې د لنډیو په ضمانت دنیاوالو ته ووایو چې موږ هم فلکلور لرو. لنډۍ یو عجیبه خصوصیت لري .په یوه لنډۍ کې ټول ژوند رانغښتلای شي. په فلکلوري شعرونو کې معمولاً طنزیه افکار روزل شوي دي. ولې په لنډیو کې د لنډۍ مفکورې، د لنډۍاحساسات، د لنډۍ تصویرونه رزمي برخې ته وراوړدیږي او لنډۍ په دې برخه کې ډېرې غنې دي. په لنډیو کې د انسان د احساساتو درجه بندي دومره دقیقه ده، چې د پښتو په نوره شاعرۍ کې یې ما ساری نه دی لیدلی. سالونکا د اسپانیې یو ډېر لوی وطنپال شاعر تیر شوی دی چې په ټول جهان کې مشهور دی، هغه وایي چې د فلکلورونو او مکتوبي ادب دومره فرق دی لکه د یوه طبیعي ګل او کاغذي ګل تر منځ چې فرق وي. البته هغه د اسپانیې په پونتوجوندو نوم
چې لنډیو ته ورته یو شی دی په هغه باندې خبرې کوي.څه وخت زه د پونتوجوندو په ترجمو لوستلو مصروف شوم. خو زه تاسې ته په ویاړ وایم چې لنډۍ په پونتوجوندو هم وسیع او پراخه دي. یو عاشق وایي:
خدای دې زما کره غونډې موندې
لنډۍ کچر به چلوم تا به ساتمه
تاسې وګورئ چې په دغه فقره کې زموږ د هیواد یو فقیر او غریب څرنګه په خپل چوکاټ کې داسې یوه خبره کوي، چې که موږ دا لنډۍ واورو کولای شو چې ټول ژوند یې تکسیر کړو. نو دا غني فلکلور چې زه امیداواره یم د قلم ټولنه او نور فرهنګي سازمانونه چې د افغانستان ادبیاتو له پاره کار کوي، او پښتو برخه هم پالي، نو د پښتو لنډیو له پاره خپل پام واړوي او په لنډیو کار پیل کړي. ما په ۱۳۵۴ل کال خپل لومړنی کار په لنډیو باندې شروع کړ. هغه هم ډېر تصادفي کار و. یو فرهنګي سړي، یو زیارایستونکي ادیب، یو استاد چې اوس د هغه وخت زلمی نه دی. شهرت یې پیدا کړی، یعنې زلمی هیوادمل چې هغه وخت په مطبوعاتي کارونو بوخت و ماته راغی او ویې ویل چې ته باید د زیرې جریدې ته په هره ګڼه کې یوه مقاله ولیکې. ما ورته ویلي وو چې سمه ده. دا چې ووت نو زما دغه لنډۍ په یاد وه چې:
خدای دې زما کره غونډې منډې
لنډۍ کچر به چلوم تا به ساتمه
بس له همدې ځایه مې شروع وکړه. ما په هغه کال ۲۷ مقالې په لنډیو ولیکلې. خو هغه وخت مالنډۍ په هنري جامه کې رانغاړلې وې، لکه شعر. خلکو هم زما د لیکنو نه خوند اخیسته او زه یې تشویقولم چې ډېر عجیب شي ته دې پام شوی دی. خو زه هماغه وخت پوهیدم چې زما لیکنې ناقصې دي .دا کار علمي پوښتنو ته ځواب نه شي ورکولای. په مهاجرت کې ما په لنډیو باندې دوباره کار پیل کړ، خو اکاډیمک، ژور او علمي کار. شاید ژبه به یې هغسې

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په ځیر و لولئ

شاعرانه، عاطفي او احساساتي نه وي چې ما په هغه ۲۷ مقالو کې کارولـه. لیکن ژورو مطالبو ته تر تله پورې لاړم. په دغه کار تر اوسه پورې ما ۱۲۶۰ پاڼې تورې کړې دي. ما غوښتل چې دا د کتاب په بڼه چاپ کړم. ما ته ډېرو دوستانو مشوره راکړه چې دا کتاب چاپ کړم، خو ما ورسره ځکه دا خبره ونه منله چې ما غوښتل چې دا کتاب زه د مقالو په بڼه خپور کړم . د دې له پاره چې له دوستانو او نقادانو نه پرې انتقادي او تاییدي نظر واخلم. نو چې زه کتاب چاپوم نواقص به يې کم وي. ځکه چې دا کار لومړنی کار دی او طبعي ده چې له نواقصو نه به خالي نه وي. دا خبره زه په دې خاطر نه کوم چې تاسې به دې کتاب ته په کوم نظر وګورې، کوم کار چې ما کړی دی، زه ورته تشویش نه لرم، ځکه چې په ډېر شوق او امانتدارۍ مې دا کار کړی دی. لیکن کیدای شي چې ډېر ایرادونه او انتقادات پرې وارد شي. په دې ملک کې یو بدبختي دا ده چې چا ته ووایې چې دا غلطه ده، یا دا ضعیفه ده، یا دا ریفرنس نه لري، هغه خپه کیږي. یعنې د انتقاد تحمل زموږ په خلکو کې نه شته.خو زه تاسې ته وایم چې دلته ما یو تنکی ځوان د هارون حکیمي په نوم ولید، دده غزلې مې واوریدې رښتیا درته وایم چې زما له پاره ډېر د تعجب ځای و. که دغه هارون پورته شي او زما په شعرونو کې ماته زما کمبودتات راوښيي، زه به هیڅکله خپه نه شم.
البته په لنډیو کنفرانس ورکول ممکن دي، خو باید سړی ورته ډېر وخت ولري. له سره يې مطالعه کړي. د دې کار له پاره زما ژوند داسې دی چې زه ډېر امکانات دلته نه لرم. خو د قلم ټولنې له مانه غوښتنه کړې وه چې زه به تاسې ته په لنډیو یو لکچر درکوم. ما د خپلو لیکنو نه یوه برخه غوره کړې ده چې زه يې تاسې ته اوروم. یوه خبره باید تاسې له ما سره ومنئ چې لنډۍ د ښځو شعر دی. ښځې چې په ټولنه کې د نارینه وو له خوا محکومې دي، په لنډیو کې يې د خپل محرومیت اواز پورته کړی دی او نارینه يې سم په خپل ځای کینولی دی.په دې مقاله کې ما هغه برخه را اخیستې ده چې په ښځو پورې اړه لري. ځکه چې ښځې زموږ میندې دي، ښځې زموږ خویندې دي او ښځې زموږ معشوقې دي. نو زه ترجح ورکوم چې د دغې نیمې بدنې، د ژوند په باره کې به زه خبرې راټولې کړم. او د دې نه وړاندې غواړم چې د لنډیو په تاریخي اصالت باندې یو څه وغږیږم. زما په عقیده لنډۍ داسې شی نه دی چې پنځه سوه، اته سوه او یا هم د اسلام تر راتګه وروسته يې تشکل پیدا کړی وي. زما په نظر لنډۍ د اریایانو د وخت نه راپاتې یو شی دی. د دې له پاره ډېر دلیلونه شته. زه په همدې بنیاد څېړنه کوم او اوس دغې ځای ته رارسیدلی یم چې د هندوستان د شمال د برخې فلکلورونه څېړم او د لنډیو سره يې مقایسه کوم. له بده مرغه په افغانستان کې تر اوسه دا کار چا نه دی کړی، همیشه د لنډیو په باره کې ډېر سطحي کار شوی. ځېنې خلک هغه لنډۍ یاداشت کړي، چې د هغه خوښې وي او بیا په دې اکتفا کوي چې له سندرغاړو نه يې واوري او خوند ترې واخلي. مګر لنډۍ په اجتماعي برخه کې ډېرې ژورې دي. موږ کولای شو چې د خپلواجدادو خاطرې، عقاید، غږونه او تمایلات په لنډیو کې پیدا کړو او جامعې ته يې وړاندې کړو. نو په دې برخه کې چې ما ادعا وکړه چې دا ډېرې پخوانۍ دي نو ما د هند د شمال د برخې فلکلور څېړلی دی. په هغو کې د پنجابۍ ژبې یوه سندره ده چې (ماهیا) ورته وایي. ماهیا هغه شپانه ته وایي چې له اوزو، میښو او غواګانو سره ژوند تیروي. ډېره عجیبه خو يې دا ده چې د دغه شپانه په ادرس باندې په دې سرود کې داسې افختارات او داسې لوی القاب او داسې مفکورې افاده شوې دي چې سړی حیرانوي. د ماهیا شباهت له لنډیو سره دا دی چې هغه هم د ښځو شعر دی. ښځو ویلی او ښځو شپون د خپل قهرمان په حیث منلی دی. په جوړښت کې زموږ له لنډیو سره دا فرق لري چې اوله فقره يې اته ده او دویمه يې شپاړس ده. او د لنډۍ اوله فقره نهه ده او دویمه يې دیارلس ده .د ماهیا په باره کې ما خپل بحث بشپړ کړی دی.. د علومو اکاډمي مجلې ته مې سپارلی دی، تمه ده چې هغوی به يې چاپ کړي. او له تاسې ټولو نه هیله کوم چې هر هغه څوک چې د پښتو د فلکلورې ادبیاتو سره علاقه لري، دغې مجلې ته مراجعه وکړي، که کوم نظر لري، په همدې مجلې کې يې خپور کړي، نو زه به د خپل کار په لا بشپړولو کې ستاسې له نظرونو او انتقادونو څخه استفاده وکړم.
یو پیراګراف به زه د لنډۍ د تاریخی پیژنګلوی په باره کې تاسې ته ولولم ، بیا په لنډیو کې زه د ښځو مسلو ته راځم. ځکه چې د لنډیو په بحث کې د اوج نقطه د ښځو د مسایلو تصویرګیري ده. یوه پښتنه ښځه په لنډیو کې څنګه انعکاس لري؟ او ښځو په لنډیو کې کوم نقش لوبولی دی؟ زه به هغه تاسې ته عرض کړم. په اول کې د لنډیو پیژندګلوي.
افغاني فلکلوریستان باور لري چې پښتو لنډۍ د عامیانه ادبیاتو د شتمنۍ یوه برخه ده. او کیدای شي چې په لوړ سبک هغه د افغاني فرهنګ د تجمو او میراثونو په توګه معاصرې نړۍ ته وړاندې شي. د دې خبرې منلو سره چې فلکلور د لرغونو ټولنو د ژوند د اسطورو او حکمت داسې یو شی دی چې دخپل چوکاټ د ساتلو باوجود د خپلو د لومړنیو سپیدو څخه د ژبو او لهجو د تکامل له راز راز قوې څخه تیر شوی او د مذهب له اغیزې سره یو ځای زموږ تر مهاله رارسیدلی دی. د پښتو د فلکلور او په تیره بیا د لنډۍ داسې تصور ته رسیږو چې دا منظومې غاړې داسې فرهنګي میراث دی، چې د اکسوس او اندوس د ناوو تر منځ د استوګنو اریایي تپو او د ګندهارا د اوسیدونکو څخه اوسنیو پښتنو ته په میراث پاتې دی. د ګندهارا د اریایانو او د هند د شمال د اریایانو تر منځ فرهنګي اشتراکونه او د پښتو او سانسکریت د ژبنیو اصطلاحاتو تداخل ښیي چې د افغاني فلکلورونو او د هغې له جملې څخه د تاریخي او اجتماعي منځپانګې د سرچینو د څېړلو او پیدا کولو له پاره د زاړه هندي فرهنګ په تیره د ویدي سرودونو ژوره مطالعه او د پښتو سره د سانسکریت پرتله ییزه څېړنه یوازینۍ اړتیا ده. داسې یو کوښښ که پخپله د افغاني عالمانو له لوري سر ته ورسیږي، له یوې خوا به د افغاني فرهنګ په پیژندګلوی کې مرسته وکړي، له بل پلوه به د غربي

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

ختیز پیژندونکو د ځیړنو موقعیت مطابقت سره چي په ختیزو ځیړنو کي تیروتني کوي، څه نا څه مصون شي. که څه هم موږ د زړو اریایي ژبو او د خپل لرغوني تاریخ په ژغورني او ځیړني کي د غربي پوهانو د زحمت او زیار منونکي یو خو دا حقیقت هم له پامه نه غورځوو چي هیڅوک په پردي کور کي د کور د خاوند په اندازه نه وي بلد. په همدي موخه که د ځینو باندینو سیاسي پوهانو هغه تمایلات چي په علمي پلټنو سیوری غوړوي، له نظره وغورځول هغوی یي له ختیزو هیوادونو سره د خپلو محیطي او رواني ځانګړتیاوو د تباین په وجه زموږ د هیواد او سیمي د حقایقو په کشف او درک کي زموږ تر عالمانو وړ نه دي. خو تر دی دمه د علمي افغاني ماهرانو د لږوالي په وجه د افغاني، هندي او فارسي اریایانو د ژبي، ادبیاتو او عمومي فرهنګ ځیړنه او په تیره د هغه پرتله ییزه مطالعه زموږ د علمي او امکاني لوښي تر ظرفیت اوښتي ده. د کوشانیانو په باب د اتیایمو کلونو په یوه سیمینار کي د هندوستان د جواهر لال نهرو پوهنتون د یوه استاد رام راهول سره د پښتو د فلکلورونو په باب په بحث واوښتم .هغه دا نظر درلود چي بي د سانسکریت د عمیق تحقیق نه او په هغي باندي له ورود نه پرته دا ناممکنه ده چي د پښتو د فلکلوریکو سرچینو او همدا راز د پښتنو د اریایي اصالت په باره کي هغسي چي وړ ده؛ تحقیقات دي وشي .نو ضروري ده چي سانسکریت ته مراجعه وشي.

د پوهاند صدیق الله رښتین اروا دي ښاده وي، لیکي:

د اکسوس او اندلوس تر منځ پرته سیمه چي د کشمیر او پامیر څخه د هند تر سمندرګي پوري سور لري، د پښت د تپو پیدا کیدو او د استوګني ځمکه پاتي شوي ده. د دي تپي نور اریایي ورونه دوه دریٍ زره کاله پخوا له دوی سره یو ځای اوسیدل. خو کله چي د دوی یوه برخه د اندلوس پوري غاړه ختیز پلو ته لاړل او بلي برخي یي د لویدیز په لوري مخه وکړه. په دریو ځانګو سره جلا شول. یعني په ختیزي. لویدیزي او مرکزي ځانګي. د دوی ګډي ژبي هم د دریو جلا ژبو په توګه وده وموندده. یعني په ختیز کي سانسکریت، په لویدیز کي اویستا او د دوی تر منځ پښتو رامنځ ته شوه. د دي عالم په نظر پښتو د هغو اریایانو ژبه ده، چي د رګویدا په سرودونو کي د پګهت په نامه یاده شوي ده .رښتین صاحب د پښتو لنډیو د تاریخي پیژندګلوی په باره کي عقیده لري، چي د سانسکریت سرودونه هغه دي چي په څلورګونو ویدونو کي ثبت شوي دي. کوم سرودونه چي تر هغو وړاندي ویل شوي دي په هغو سرودونو کي شامل دي چي اوس له لاسه وتلي دي. د پښتو سرودونه هم په دوو برخو ویشل کیږي. لیکل شوي سرودونه او شفاهي سرودونه .د دغو له منځه لنډی په شفاهي سرود پوري اړه لري او د تیر و زمانو څخه په موږ پوري سینه په سینه رارسیدلي دي. پروفیسر محمد نواز طاهر د پیښور د پښتو اکاډمي پخوانی ریس په دې عقیده دی چي پښتو لنډی د اویستا له ګاتونو سره چي یو راز مناجاتي سرودونه دي، تاریخي قرابت لري. دی د نورو محقیقانو په حواله لیکي چي ګاتونه او رګویدا له لنډیو سره ورته والی لري .دی وایي چي تر کومه ځایه چي لنډی له ګاتونو سره په یوه ماحول کي پالل شوي دي، بعیده نه ده چي د ګاتونو ژبه له هغي لرغوني پښتو سره شباهت ولري، کومه چي شپنو او د ګلو خاوندانو په لنډیو کي استعمالوله .

زما په نظر که څه هم دغه دوه عالمان حقیقت ته نیږدي شوي دي، خو ورسیدلي نه دي. د دي خبري مانا دا ده چي دغي دوو د مغربي محقیقانو نظریات او اټکلونه په دي باره کي منلي خو پخپله یي ځیړنه او ازموینه نه ده کړي. د دوی نقلونه او څرګندوني نقلي ماهیت لري. او له هغو طالبعلمانو سره مرسته نه شي کولای چي د ځیړني د علمي میتودولوژۍ او فاکټونو په اساس مشخصو نتیجو ته رسیدل غواړي. د پښتو فلکلورونو د ځیړني له پاره د پښتو اویستا او سانسکریت په باره کي چي د هند اروپایي ژبو چي د یوې کورنی خویندی دي، د مقایسوي ژبپوهني په اساس یو څه ځیړنه په کار ده. او تر دې هاغه خوا د لنډیو د هغو منسوخو شویو ټولنیزو عنعنو ځیړنه په کار ده چي په لنډیو کي د تیرو تاریخي، فرهنګي بهیرونو په وچ شوي ځروب کي د پوسیلونو په توګه موجود دي. لکه د (ستي) کلمه او د هغي پراخ مفهوم. ستي چي په سانسکریت کي د محترمي، پاکي لمني، سپیڅلي او هغي ښځي له پاره کارول کیږي، چي ځان د خپل مړ خاوند سره یو ځای سوزوي. ستي د سون په مانا په لنډیو کي په سلهاوو ځلي کارول شوي ده. د ستي په څیر داسي نوري کلمي هم شته چي د خویندو ژبو د انشعاب د زیات قدامت با وجود د هغوی د پاتي شویو مشترکو اړیکو د کشف او ځیړنو په دندو کي کارول کیدای شي. او موږ د لنډیو په باب د اټکلونو پر ځای علمي پلټنو ته ورتیروي. د ساري په توګه د سانسکریت د (دیس) کلمه د هیواد په مانا طـاو د ګر کلمه د غر په مانا په پښتو کي کټ مټ د سانسکریت په توګه کارول کیږي. او هماغه مانا ورکوي. د دیس کلمه په پردیس کي د وطن په مانا او د ګر کلمه غ ته د ګ د بدلون او ز ته د س راوښتون له کبله په ګردیس یعني د غرونو په وطن کي چي په ګردیس کي ځان ښکاروي څرګنده ده. چونغر د چینو غر او غرجستان د غرونو سیمه. په دواړو ژبو کي په یوه مانا کارول شوي دي. په سانسکریت کي د همالیه غرونو ته ګراج هم ویلای شوي دي. چي مانا یي د غرونو پاچا ده. په دي ترکیبي نوم کي د ګر مانا هم هماغه ده چي د افغانستان کي په زړي فارسي او زړي پښتو کي مستعمله ده. او اوس هم لکه د ګردیز او ځینو نورو نومونو په تانیسته کي ځان ښیي. د غره په نامه غ ته د ګ د بلیدو په وجه د ګرچه، ګرستان، چونګر کلمي چونغر ته اوښتي. په سانسکریت کي بنګال ته انګدیس ویل شوي دي. چي اوس سین ته د شین په په استبدال او د بنګال په اضافه کولو بنګله دیش شوی دی. په هند کي د اتراپردیش او د افغانستان په کندهار کي د دیشو نومونه د همدي ریښي څخه اخیستل شوي دي. د سانسکریت په لرغوني حماسه (راماین) کي د ګندهاروا دیس په

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزی بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په ځیر و لولئ

نامه یو داسي وطن یادوي چي په هغه کي ګندرواهانو ژوند کاوه. دا هماغه سیمه چي د ننګرهار د ناوې په شمول د پیښور ناوه تر سوات پورې رانیسي. په دې نامه کي د دیس کلمه په هماغه لرغونې بڼه پاتي شوې ده. د زیاتو مالوماتو له پاره زما هغې مقالي ته مراجعه وکړئ چي د لنډیو په ژبه مي لیکلې ده.

په لنډیو کي د تاریخي ریښو او رابطود پلټلو او پیدا کولو تر ټولو لنډه او ګټوره لاره دا ده چي خپله په لنډیو کي څیړنه ژوره شي. د دغو اصطلاحاتو علمي پلټنه لکه ستانه، انغری، سپیلنی، ګودر، جرګه، هوډ او نور چي په لنډیو کي لا د زړو اجتماعي انستوتونو د پاتي شویو سمبولونو په توګه کارول کیږي، د لنډیو د تاریخي او فرهنګي پېژندګلوی سره ډېره مرسته کولای شي. دا مصطلحات هغه پلونه دي چي موږ ته امکان راکوي په هغه رول چي زمان زموږ او زموږ د اجدادو تر منځ رابشکلی دی، تیر شو او د لنډیو سرچینو ته په رسیدو کي ګټه تری واخلو .د لنډی یو بل خصوصیت د هغه غاړه ییز فطرت دی. چي ډېري ستونزې د لسګونو غاړو او میلودي ګانو په قالب کي کیني او د ساز او اواز هنرمندانو ته امکان ورکوي چي د بیلابیلو غاړو هستوونکو سرکو سره د هغوو د ترکیب کولو له لارې غږونه هسک کاندي. او دا د لنډیو جاوداني خصوصیت دی. د لنډی دغه فطرت د انسان د ژورو غمونو او سر اخیستو خوښیو او ارماني خوندونو د هغې ورکې بیان دی کوم چي انسان په خپل جبلت کي په هغه اخته شوی دی. یعني هغه روحي ګرفتاری چي په الفاظو کي د بیان وړ نه دي او ژبه لا تر اوسه د هغه د تصویرولو صلاحیت نه لري، په صوتي سندریزو غاړو کي بیا پیدا کوي. او په همدې توګه لنډی پخوا تر دې چي د شعر په توګه زیات مقبولیت ولري، د غاړو او غږونو په توګه د خلکو په زړونو کي زیات مقبولیت لري. فاروق افندي د افغانستان ترک اصله موسیقي پیژندونکی متعقد و چي زموږ د سیمي په جغرافیوي قلمرو کي هیڅ فلکلوریک شعر او ترانه د لنډیو غوندې د غاړو د پاللو تغزلي غنا او د خپلي د ربښتینویه او هیجان هستونکي ژبي له پلوه دومره اوچت الوت ځای نه لري. کله چي زه د لومړي ځل له پاره د لنډی د دې غږنی ځانګړتیا سره اشنا شوم او هغه مي د سیمي د ورته فلکلوري آثارو سره مقاسه کړه، زه یې دې قناعت ته ورسولم چي لنډی په واقعي مانا د خلکو د هستونو او نبوغ یو شهکار دی. دغه دوه پوریز جادوګر اوازونه چي د هر پښتانه په ژبه جاري دي، او بې اختیاره د هغه په مری کي په سندریزو غاړو بدلیږي، د انسان د عواطفو، درونو، ستونزو، انګیرنو، دقیقه درجه بندي کړې ده. او سړی د خپل حقیقت د بربنډولو میدان ته راکاږي. دغه د لنډیو د تاریخي ریښي او د لنډیو پیژندګلوی .لومړی برخه وه چي خلاصه شوه.

په لنډی کي د ښځي تصویر

لنډی په ربښتیا سره د پښتني ښځي شعر دی. ښځي یوازې په لنډیو کي خپل واقیعت څرګندوي. هینداره ښځه ښیي، خو په ظاهري بڼه او سینګار کي. نقاش او سیکه توروونکی ښځه تصویروي او توري خو د موادو او رنګونو له ترکیب څخه. او هغسي چي ته یې غواړې. نه هغسي چي دا ښځه پخپله ده یعني له روح او احساس سره. شاعر ښځه ستایي خو ایډیال ښځه. داسي ښځه چي د خیال په بلوري مانیو کي د پاشلو څنو تر معطر چتر لاندې د سرو شرابو شیشه په لاس پرانیستي ګریوان د ده راتلو ته سترګي په لار ده. لکه د دري ژبي ستر غزلبول حافظ شیرازي چي وایي:

زلف اشفته و خوی کرده و خندان لب و مست
پیرهن چاک و غزلخوان و صراحی در دست

د ښځي دا ننداره ینه د شاعر دجنسي غریضي د طبعي احساس نتیجه ده چي د ده د هنري نبوغ په وړې احساس کي پالل شوې ده. د ښځي ښکلا، لیوالتیا او لیوني مینه درواغ نه ده. او د هغې د جلوو او کرشمو انځورول او ستاینه د هنري انځورګرانو، هنرمندانو د تل پاتي شهکارونو د هستولو اساسي منځپانګه ده. خو ښځمنتوب او د نارینه له پاره د هغې جنسي جاذبیت د ښځي د اصلي څرخ یو اړخ دی. ښځه په خپل شعر یعني لنډیو کي خپل واقعیت څرګندوي. لنډی د پښتني ښځي هغه اعجاز لرونکي هینداره ده چي د پښتانه په ټول تاریخ کي د هغې د ظاهر او باطن، شعور او لاشعور بشپړ تصویر وړاندې کوي. ځکه چي ښځه خپله د هغې د هستیدو، نقش و نګار او نندارینه کي خضور لري. د لنډیو د ځانګړنو څخه داسي اټکل کیږي چي د ډېرو لنډو شعري سپرغیو د تاریخ د ډېرو بدلونونو باوجود په خپل اوږده مسیر کي د لرغونو فرهنګونو د پرله پسي څیو هغه پاتي شوني چي په لنډ مهال کي ترسد نه کوي، لا تر اوسه په ځان کي ساتلي دي. له همدغه کبله دغه لنډکي فلکلوري شعرونه د پښتنو د ټولنیزو روابطو او فرهنګ د څیړلو له پاره هغه عمیق ارزښت لري .کوم چي پوسیلونه یې د ژوند د تاریخ د مطالعي له پاره لري. لنډی د ښځو د ځانګړي شعر په توګه د پښتني ښځي د دریځ چیرنه او پلټنه کي بې ساري او موثق مدرک دی. ښځه په دې روښانه کړکی کي د خپل تاریخي وضیعت او اوسني اجتماعي موقف بشپړ ربښتینی تصویر وړاندې کوي. که څه هم لنډی تلپاتي پدیده نه ده او قانونمند تولد مرګ او ژوند لري. خو یوځایي او ډله ییز زوال نه مومي. یوه یوه په تدریجي توګه د یوې قانونمندي قاعدې له مخي رژیږي او ځای یې نوي افوات نیسي. لیکن په هغوی کي دا فلکلوري ځانګړنه خورا پیاوړې ده چي د هغوی مخکیني نسلونه، لکه د ژیوو او نباتاتو په څیر خپلو وروستنیو ته د اجدادو عمده خصوصیات نقلوي او له مبدا سره اړیکي نه پرې کوي. د همدې ځانګړنې په وجه لنډی د یوه باوري څرک او مدرک په توګه د لرغوني تاریخ او د پښتنو د پخوانیو اجتماعي مناسباتو په پلټنه کي اغیزمنه مرسته کولای شي. په لنډیو کي ښځه تر نارینه زیات غبرګون لري، ځکه خو د ښځي د تاریخي وضیعت د څرنګوالي د څیرني له پاره چي د ځانګړو تاریخي

عوارضو له کبله له نظره غورځول شوې ده خاص اهمیت لري. د ټولنې دویم نابرابر دریځ ته د ښځو د پوهولو تاریخي عوامل هر څه وي، خو د هغه ټولنیز پای یعنې د نارینه په مقابل کې د ښځې تابع دریځ مشخص او روښانه دی .په دې ټولنیز دریځ کې ډېر څه او د دې جملې څخه د طبعي انتخاب او فطري غوښتنود اظهار او د بیان آزادي حتی د نارینه د تیري او تادا پر ضد د اعتراض حق له لاسه ورکړی دی. ښځو ته په مذهي مشرتابه او اقتصادي ډګر کې د فعالیت مناسب میدان او امکان نه شته. د هغې دیني ارشاد نه منل کیږي. او د فرهنګي بهیر په اساسي برخو کې لکه شعر، نقاشي، معماري او ځینې نور ې سیمې مخصوصه ونډه نه لري. خو افغاني ښځې په مجموعو کې او پښتنې ښځې په ځانګړې توګه د ځان ، ټولنې او ژوند په باره کې په تیره د خپل ژوند د نا انډول ملګري نارینه په باره کې خپلې خاصې طریقې او وسیلې پیدا کړي دي. د دغو وسیلو په منځ کې نقلونه، فلکلوري نظمونه، متلونه او د عامیانه فرهنګ فلکلوري برخې ټول ادبي ژانرونه د یادیدو وړ دي. خو لنډۍ د دغې ژانرونو هغه شتمنه او د عواطفو له شور څخه ډکه برخه ده چې ښځې یې تر هر شي زیات استعمالوي. پښتنه ښځه په خپل ټول واقیعت سره په لنډیو کې نارې وهي او ټول انسانیت، حتی لمر، باد باران، غرونه او هر څه چې د هغې مخې ته راځي په خطاب کې راولي. د خپلې دنیا، د هغې غمونو دردونو او ښکلاوو سره یې اشنا کوي. په دې توګه پښتنې ښځې هغه ناموسي پګل چې نارینه د ښځې په تغزل لګولای دی، د شفاهي ادب پر ټول قلمرو خصوصاً په لنډیو کې مات کړی دی. او د تغزل د شوره داسې ډکه مانۍ یې ودانې کړې دي چې په هیڅ لیکلي غنايي شعر کې د هغې د یرغلیزې جاذبې زور او شور نه شته. لنډۍ نه یوازې د پښتنې ښځې، بلکې د افغانستان د ټولو ښځمنو جنس له لوري چې د خپل هنري نبوغ د ځلولو د حق څخه محرومه شوې ده، د آزادۍ له پاره د مبارزې چلنج دی .ښځې په خپل ټولې ښکلا د خپل بشپړ لیوالتیا او د جنسي تبعیض د ټول درد او حسرت سره په لنډۍ کې علول کړی او هغه یې په خپله وینه او مینه کې رنګولې ده. دې رنځونو ژبه ورکړې ده. د عاطفې د جلال او جمال په بتۍ کې یې پخه کړې او د نارینه په رښتینډویه انځورونو کې یې د برهان قاطعې په توګه کارولې ده.

زه په دې خاطر له تاسې ډېره عفوه غواړم چې خپلې خبرې راټولوم. ځکه چې تاسې به هم له لیرو ځایونو څخه راغلي یاست. په ښار کې نظم هم سم نه دی او موټرې هم پس له ماښامه نه وي. خو زما له تاسې ټولو دا هیله ده چې د لنډیو د راټولو او د هغې د تصنیفولو په چارو کې مرسته وکړئ. دغه لنډۍ چې موږ او تاسې یې د پښتو ټولنې په ټولګو کې ګورو او یا هم په پیښور کې د لنډیو چاپ شوي کتابونه، دا علمي بیناد نه لري. زه ډېر افسوس کوم چې زما په لاس کې داسې مشخص وخت نه شته چې سبا په غرب کې، په روسیه کې، په امریکه کې او یا هم په جاپان کې یې څوک ولولي او زه ریفرنس ورکړم چې ما دا لنډۍ له هغه ځایه اخیستي او دا یې ومني. هغه شک کوي چې شاید دا لنډۍ به ما پخپله جوړې کړي وي. شاید دا لنډۍ اسالت ونه لري. ممکن دا لنډۍ اوس زیږیدلي وي او تاسې پرې د اریایانو د وخت ټاپه لګوئ.

یو سړی د چې ارنولډسن په نوم یادیده، چې هغه په پیښور کې په لنډیو باندې کار کړی و او یوه کوچنۍ رساله یې پرې هم خپره کړې وه .زه فکر کوم چې هغه لنډۍ پیژندلې وې. هغه په یوه لنډۍ حکم کړی دی چې دا لنډۍ د هغه وخت لنډۍ ده چې جونو به د سوات د غرونو ته د سوما د ګلونو له د راټولولو له پاره تللې. خو دا لنډۍ بیا ما وروسته د یوه افغان دوست په خپاره شوي کلیکسیون کې ولیده چې ده د خپلو لنډیو په نامه باندې چاپ کړې وه .دا کتاب د انولډسن له کتاب نه شل کاله وروسته چاپ شوی دی. ما هغه سړي ته ولیکل چې دا څه فاجعه کوئ؟ بل شعر نه شته چې تاسې لنډۍ لیکئ؟ دا لنډۍ ولې جوړه کوئ؟ او ته ولې دې لنډۍ ته خپله لنډۍ وایې؟ دا خو انولډسن په خپل کتاب کې شل کاله مخکې لیکلې ده او که هغه اوس په لنډیو څیړنه کوله او ستا کتاب لاس ته ورغلی و، هغه به څه فکر کاوه. هغه به ضرور متردد و او له ځانه سره به یې ویل چې دا څه حال دی.

نو ویلی شو چې لنډۍ ډېر لوی بحث دی چې څرنګه کولای شي چې له تاریخ سره مرسته وکړي، له انسان پیژندنې سره مرسته وکړي، له علمو سره او له سوسالوژۍ سره مرسته وکړي. زه د ټولو پښتنو شاعرانو او لیکوالو څخه هیله کوم چې د لنډۍ په لیکلو دې خپل وخت نه ضایع کوي، ځکه چې نوی جوړې شوې لنډۍ اصیلې لنډۍ بې پته کوي. او بې اعتباره کوي یې.

زه د علومو اکاډمۍ او نورو پښتو نهادونو څخه دا هیله لرم چې ولایاتو ته د اصیلو لنډیو د راټولو له پاره ټیمونه ولیږي. د لنډیو شرایط بیخي معین دي. هغه سړی چې ده ته دا لنډۍ ورکوي، دا یې باید په کسټ کې هم ثبت کړي. په لیکلې بڼه یې یې ثبت کړي.، د هغه سړي نوم، د پلار نوم، د هغه عمر، سیمه او د لنډیو د ثبت وضعه . دا ټول باید ولیکل شي چې دا ټول بیا د اکاډیمیو مخزنونو ته رسول کیږي چې بیا د مختلفو علومو له پاره ترې کار اخیستل کیږي چې دا لنډۍ بیا په علمي کچه د اعتبار وړ کیدای شي. ستاسې د پاملرنې څخه ډېره مننه چې ما بیچاره ته مو تر ډېره غوږ ونیو. زه یوه هیله لرم چې راځئ چې په ګډه کار وکړو او دا د پښتو ارغلې تود کړو.

ګرانو مشرانو، همزولو او کشرانو! زه له یو شي نه ډیر تشویش لرم . په دې افغانستان کې په فرهنګي ساحه کې هیڅکله داسې وضعه نه وه لکه دا نن چې یې موږ او تاسې وینو. زه د یوه سپین ږیري په حیث له بحث نه وتلې یو دوه درې کلیمې تاسې ته عرض کوم. او دا خپله وظیفه بولم. هغه دا چې د فارسي او پښتو جنګ زموږ جنګ نه دی . دا دښمن زموږ هیواد ته رانته ایستی دی. دا دواړه زموږ ژبې دي. دري زموږ ژبه ده. دا فارسي د عربو په وخت

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

کې په ايران کې مړه شوې وه. همدې خراسانيانو چې اوسنی نوم افغانستان دی بيرته يې ايرانيانو ته ورزده کړه. يعنې دغه هيواد چې اوس ځان ته ايران وايي او اصلي نوم فارس دی، دا نوم تقريباً په ۱۹۳۵م کې له موږ نه ايرانيانو غلا کړ. او زموږ د هغه وخت حاکمانو چې ډېر بې غيرته خلک وو، دا کوشش يې ونه کړ چې هغوی ته ووايي چې دا يو مشترک نوم دی، دا نوم تاسې په ځان مه ږدئ او ځان ته بل نوم پيدا کړئ. اوس زموږ ټول افتخارات د ايران په نامه باندې ثبتيږي. (حکيم سنايي شاعر بزرگ ايران) کله چې دا کتاب ما وليد دومره غوسه راغله چې کتاب مې راپورته کړ او په ديوال مې وويشتو. دا ښې خبرې نه دي موږ نه خوشحاله کوي. موږ هم يو ملت يو، موږ هم حيثيت لرو. موږ هم فرهنګ لرو. زموږ د بلخ تاريخ او د پښتو او دري ژبو تاريخ ډېر لرغونې دی تر هغه تاريخه چې په غربي ايران يعنې فارس کې يې خلک د فارسي ژبې له پاره پيشنهادوي.»

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ